

INTEREŠU PĀRSTĀVĪBAS INDEKSS 2024

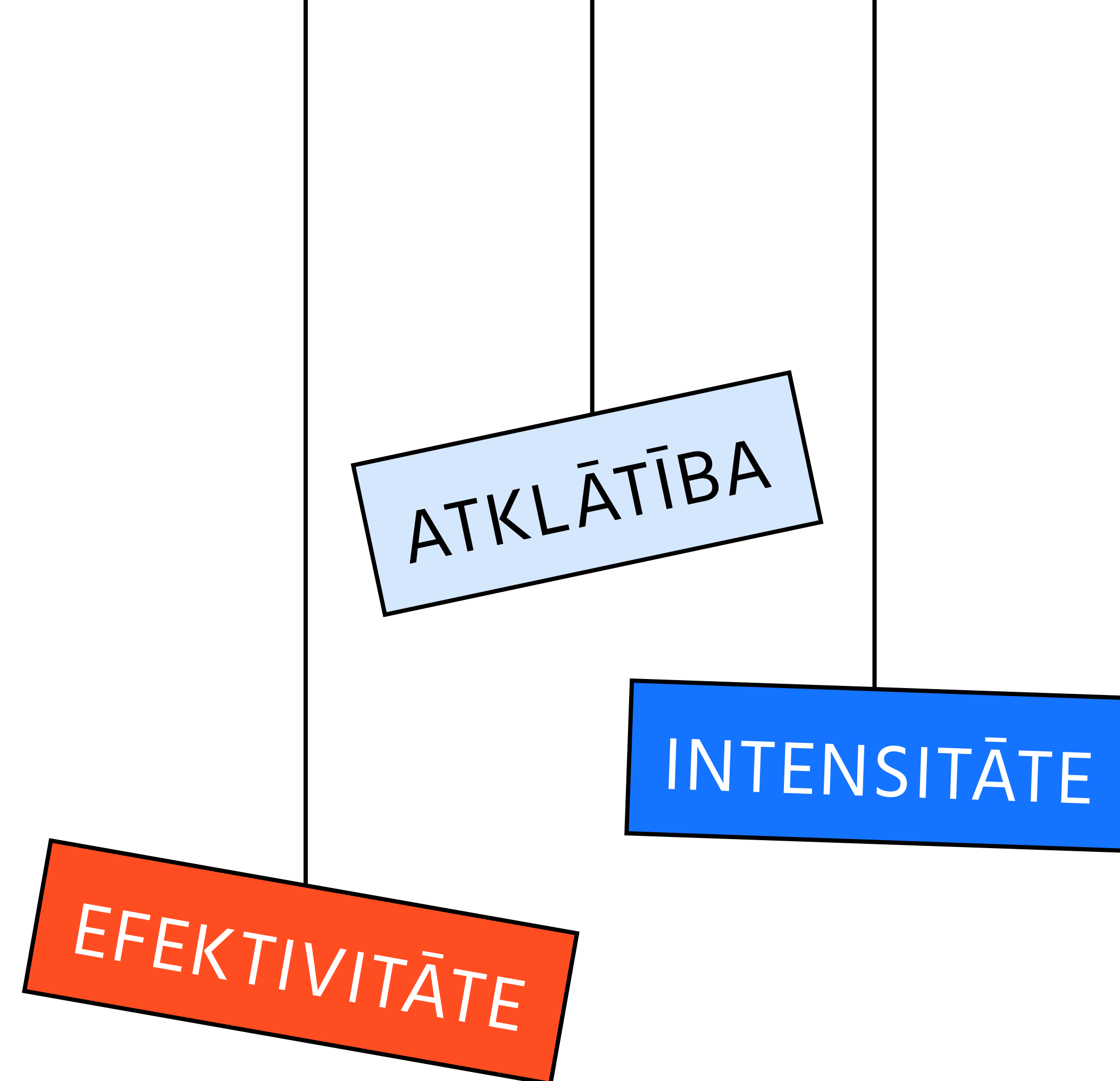
Zinātniskais konsultants:
Dr. sc. soc. Andris Saulītis ©2025

SORAINEN

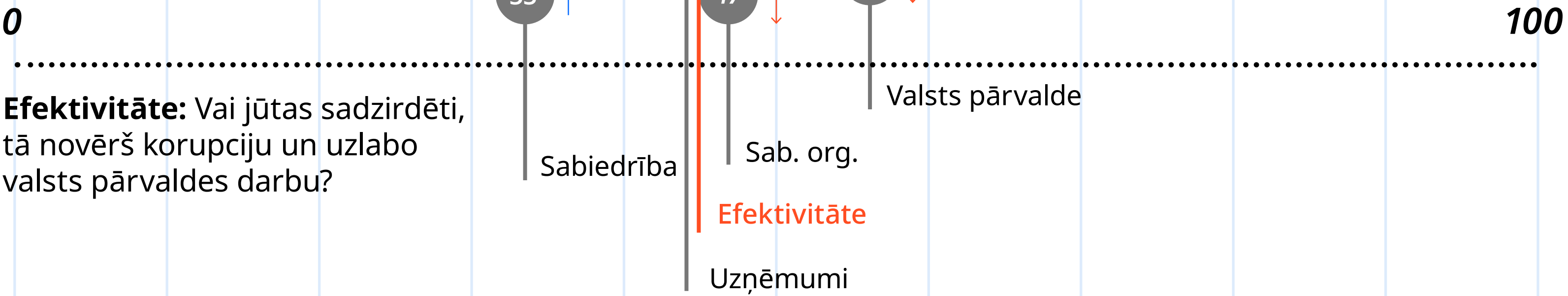
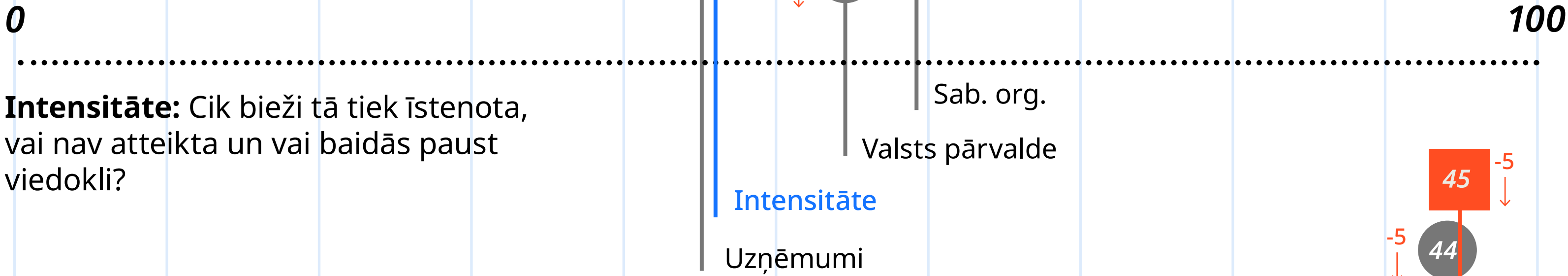
L T R K

INTEREŠU PĀRSTĀVĪBA LATVIJĀ: KOPSAVILKUMS

Kopumā interešu pārstāvība tiek vērtēta kritiskāk nekā pirms gada, it sevišķi uzņēmumu vidū.
Viskrasākās izmaiņas novērojamas attiecībā uz efektivitāti: tas nozīmē, ka uzņēmumi un sabiedriskās organizācijas jūtas mazāk sadzirdēti.
Uzņēmumu un arī sabiedrisko organizāciju vidū ir samazinājies vērtējums par to ietekmi politikas veidošanas un izpildes procesā. Ievērojami biežāk uzņēmumi jutuši nevienlīdzīgu attieksmi interešu pārstāvības īstenošanas laikā.
Sabiedrisko organizāciju vidū saglabājas augsta kritika par nesamērīgi īsiem termiņiem, kuri tiek noteikti, lai sagatavotu viedokli par valsts institūciju sagatavotu dokumentu. Vairāk nekā pērn sabiedriskās organizācijas saskārušās ar ignoranci no valsts pārvaldes puses attiecībā uz interešu pārstāvības centieniem.
Vienlaicīgi ir nedaudz pieaudzis sabiedrības pozitīvais vērtējums par interešu pārstāvību. Gan klientelismu, gan kukuļdošanu kā veidu, kā nokārtot lietas valsts pārvaldē saredz mazāk iedzīvotāju nekā pērn.
Valsts institūcijās strādājošajiem joprojām ir vispozitīvākais vērtējums par interešu pārstāvības procesu, biežāk piekrītot, ka interešu pārstāvība ir atklāta un caurskatāma, kā arī biežāk uzskatot, ka visiem ir vienlīdzīgas iespējas savu interešu pārstāvībai nekā to vērtē uzņēmumi un sabiedriskās organizācijas.
Vienlaicīgi arī valsts pārvaldē pieaudzis to strādājošo īpatsvars, kuri saskata, ka atsevišķi politiķiem pietuvināti uzņēmumi ietekmē lēmumu pieņemšanas procesu. Pērn valsts pārvalde arī retāk pēc savas iniciatīvas izprasījusi viedokli uzņēmumiem un sabiedriskajām organizācijām.
Joprojām saglabājas augsta ticība interešu pārstāvības procesam. Lielākā daļa aptaujāto uzņēmumu, sabiedrisko organizāciju un valsts pārvaldē strādājošo uzskata, ka tā spēj uzlabot valsts pārvaldes darbības kvalitāti.

INTEREŠU PĀRSTĀVĪBAS INDEKSS 2024

INTEREŠU PĀRSTĀVĪBA LATVIJĀ: DATU AVOTI

UZŅĒMUMI123	SABIEDRISKĀS ORGANIZĀCIJAS78	VALSTS INSTITŪCIJĀS STRĀDĀJOŠĀS477	SABIEDRĪBA1005
95% ir kādas biedrības vai interesešu pārstāvības organizācijas sastāvā 81% tikai vietējais kapitāls 96% tikai privātais kapitāls	23% visbiežāk darba devēju un profesionālās organizācijas	91% zemākā līmeņa speciālisti 63% ministrijās strādājošās 36% tiešās pārvaldes iestādēs strādājošie	Reprezentatīva iedzīvotāju izlase Interneta aptauja (CAWI)

Datu ievākšana: 17.03.2025. – 07.04.2025.

Aptauja koncentrējas uz interesešu pārstāvību tikai un vienīgi valsts institūcijās (piem., ministrijas, dienesti u.tml.), izslēdzot arī pašvaldības no vērtējuma par interesešu pārstāvību.

INTEREŠU PĀRSTĀVĪBAS INDEKSS: APRĒĶINS

INTENSITĀTE

4 FAKTORI

Cik bieži tā tiek īstenota,
kur un **kā**?

Vai ir **atteikta** interešu
pārstāvība un vai
atturas paust viedokli?

EFEKTIVITĀTE

6 FAKTORI

Vai jūtas **sadzirdēti**,
tā **novērš korupciju**
un **uzlabo** valsts
pārvaldes darbu?

ATKLĀTĪBA

8 FAKTORI

Vai interešu
pārstāvība ir
saprotama un
caurskatāma?

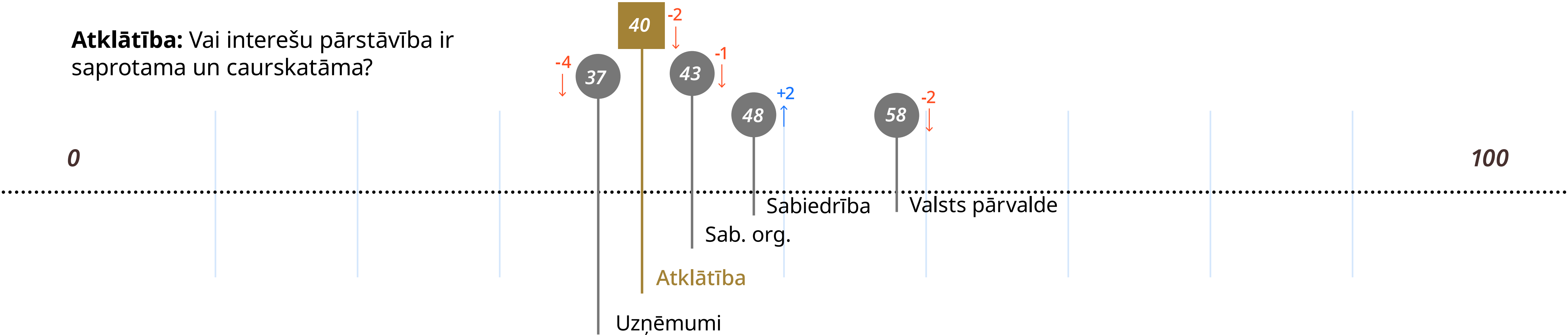
Kopumā izvērtēti 18 faktori, kas saistīti ar interešu pārstāvību.	4/24
Indeksu veido trīs neatkarīgi mērījumi: katrs no 0 (min) līdz 100 (max) punktiem.	
Katra mērījuma vērtību veido uzņēmumu un sabiedrisko organizāciju 4-8 faktoru kopsumma.	
Valsts institūciju un sabiedrības vērtējums netiek iekļauts indeksa aprēķinā, jo būtiski atšķiras uzdoto jautājumu loks. Aprēķins šīm grupām veidots no mazāka faktoru skaita un ir izmantots informatīvos nolūkos.	
Šogad samazināts faktoru skaits, kas iekļauts indikatora «Intensitāte» aprēķinā; attiecīgi pārrēķināts arī indikators par 2024. gadu, izmantojot tikai to jautājumu loku, kas uzdots 2025. gada aptaujā.	
Sīkāka informācija par indeksa aprēķinu ir pieejama Tehniskajā pielikumā.	

ATKLĀTĪBA

Vai interešu pārstāvība ir
saprotama un **caurskatāma**?

Atklātība: Vai interešu pārstāvība ir saprotama un caurskatāma?

MĒRĶIS

Interešu pārstāvības atklātības likuma mērķis ir nodrošināt interešu pārstāvības procesa atklātību, veicinot sabiedrības uzticēšanos interešu pārstāvjiem, kas piedalās publisku lēmumu ierosināšanā, izstrādē, pieņemšanā vai piemērošanā, un publiskajai varai.

REZULTĀTS

Atklātības rādītājs ir samazinājies par diviem punktiem, to salīdzinoši ar pērnو gadu kritiskāk vērtējot tieši uzņēmumiem, kamēr sabiedrisko organizāciju vidū vērtējums nav būtiski mainījies, kuras biežāk zina kārtību, kā tiek īstenota interešu pārstāvība un

saskata vienlīdzīgas iespējas nekā to vērtē uzņēmumi. Sabiedrība, kura no Atklātības indeksa novērtē aspektus par interešu pārstāvības vienlīdzīgumu un caurskatāmību, nedaudz pozitīvāk vērtē interešu pārstāvību.

	UZŅĒMUMI	SABIEDRISKĀS ORGANIZĀCIJAS	VALSTS INSTITŪCIJAS	SABIEDRĪBA
Ikvienam ir vienlīdzīgas iespējas savu interešu pārstāvībai valsts institūcijās	31% -4% ↓	37% -1% ↓	62% -7% ↓	48% +3% ↑
Interesu pārstāvība valsts institūcijās ir caurskatāma un atklāta	22% +3% ↑	24% +6% ↑	51% 0% ↓	22% +2% ↑
Interesu pārstāvība valsts institūcijās ir pārlietu birokratizēta*	8% -6% ↓	28% +7% ↑	25% -8% ↓	
Man ir zināma un saprotama kārtība, kā valsts institūcijās tiek īstenota interešu pārstāvība	34% +2% ↑	57% +1% ↑	62% -3% ↓	
	UZŅĒMUMI	SABIEDRISKĀS ORGANIZĀCIJAS		
Tiek noteikts nesamērīgi īss termiņš viedokļa sagatavošana	61% -5% ↓	80% 0% ↓		
Pārmērīga birokrātija un papildu administratīvās prasības interešu pārstāvības īstenošanai	75% +7% ↑	68% +11% ↑		
Procedūras interešu pārstāvībai neskaidri definētas, kas rada neskaidrības un kavēšanos	67% +6% ↑	65% +6% ↑		
Grūti iegūt nepieciešamo informāciju , kas ir būtiska interešu pārstāvībai	63% +3% ↑	69% +6% ↑		

Aptaujāto īpatsvars, kuri pilnībā vai daļēji **piekrīt** apgalvojumam

*Aptaujāto īpatsvars, kuri pilnībā vai daļēji **nepiekrīt** apgalvojumam

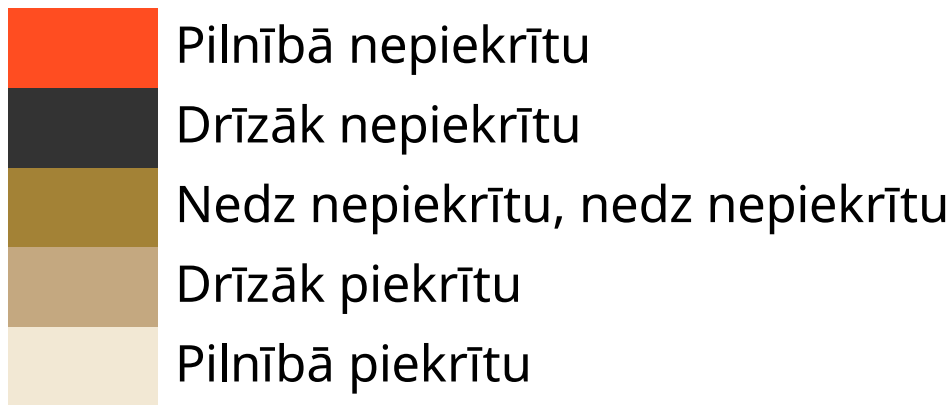
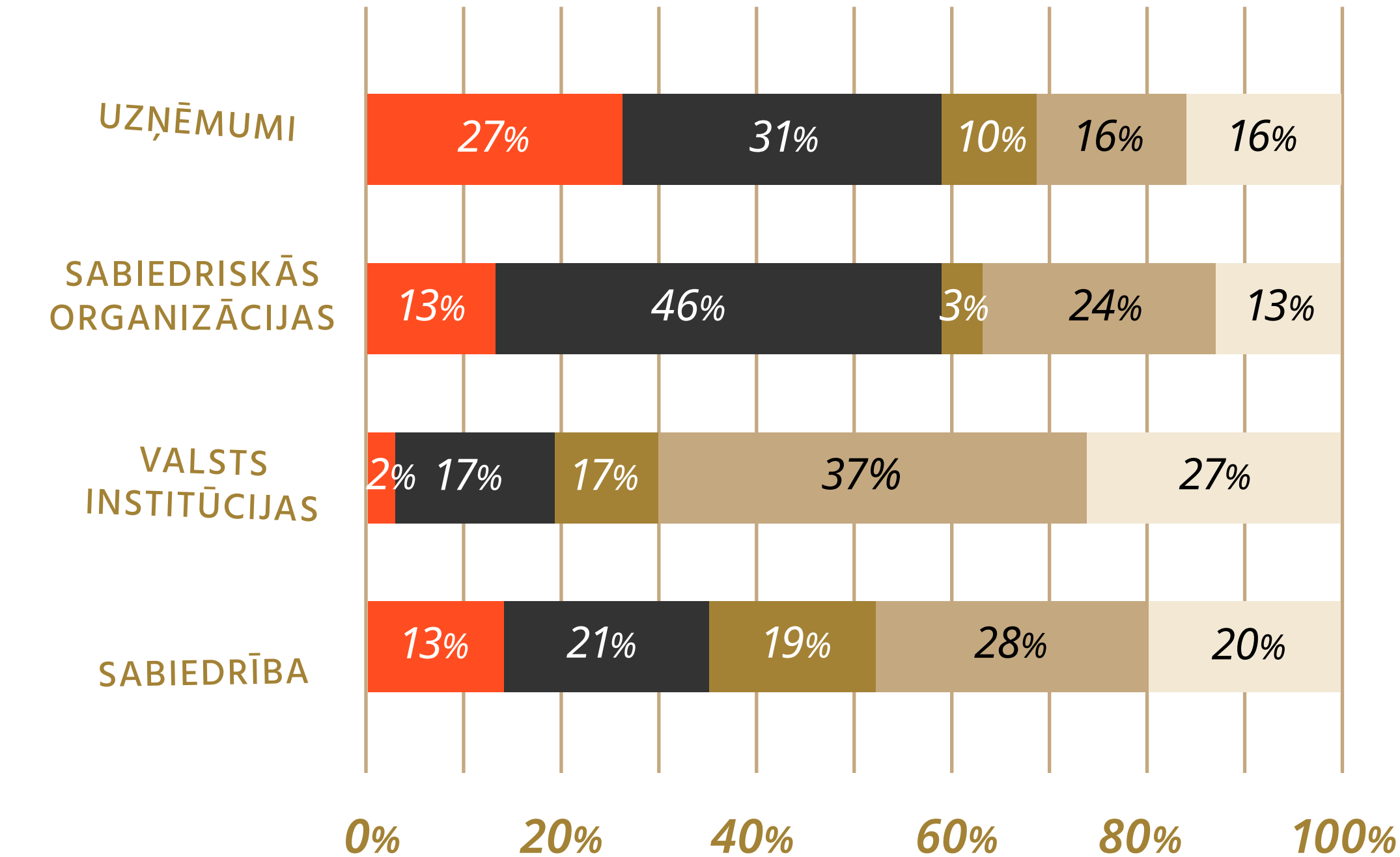
Izlase: visi respondenti

Aptaujāto īpatsvars, kuri vismaz reizi saskārušies ar minēto situāciju.

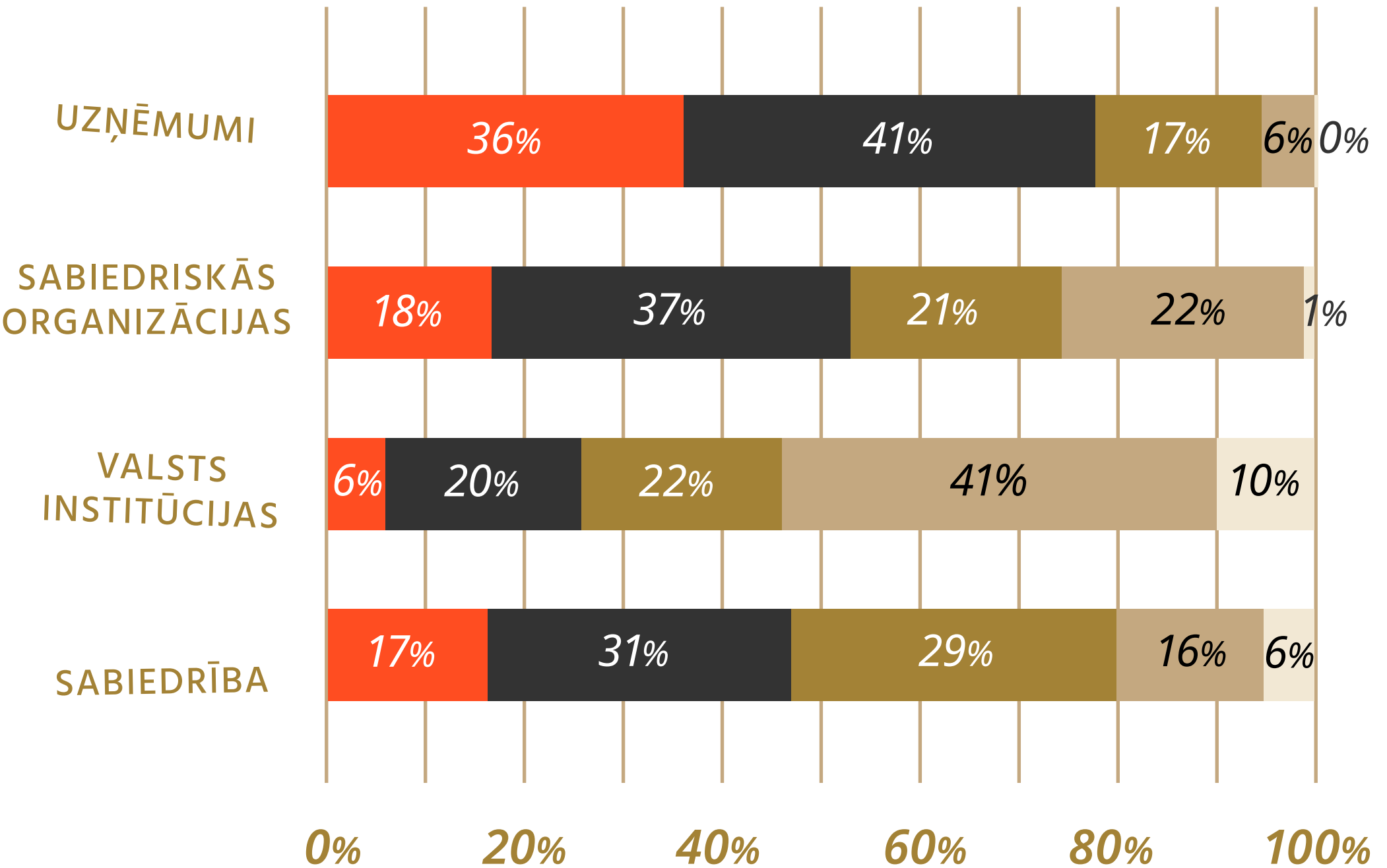
Izlase: tikai tie, kuri pērn iesaistījās interešu pārstāvības īstenošanā

Ikvienam ir vienlīdzīgas iespējas savu interešu pārstāvēšanai valsts institūcijās

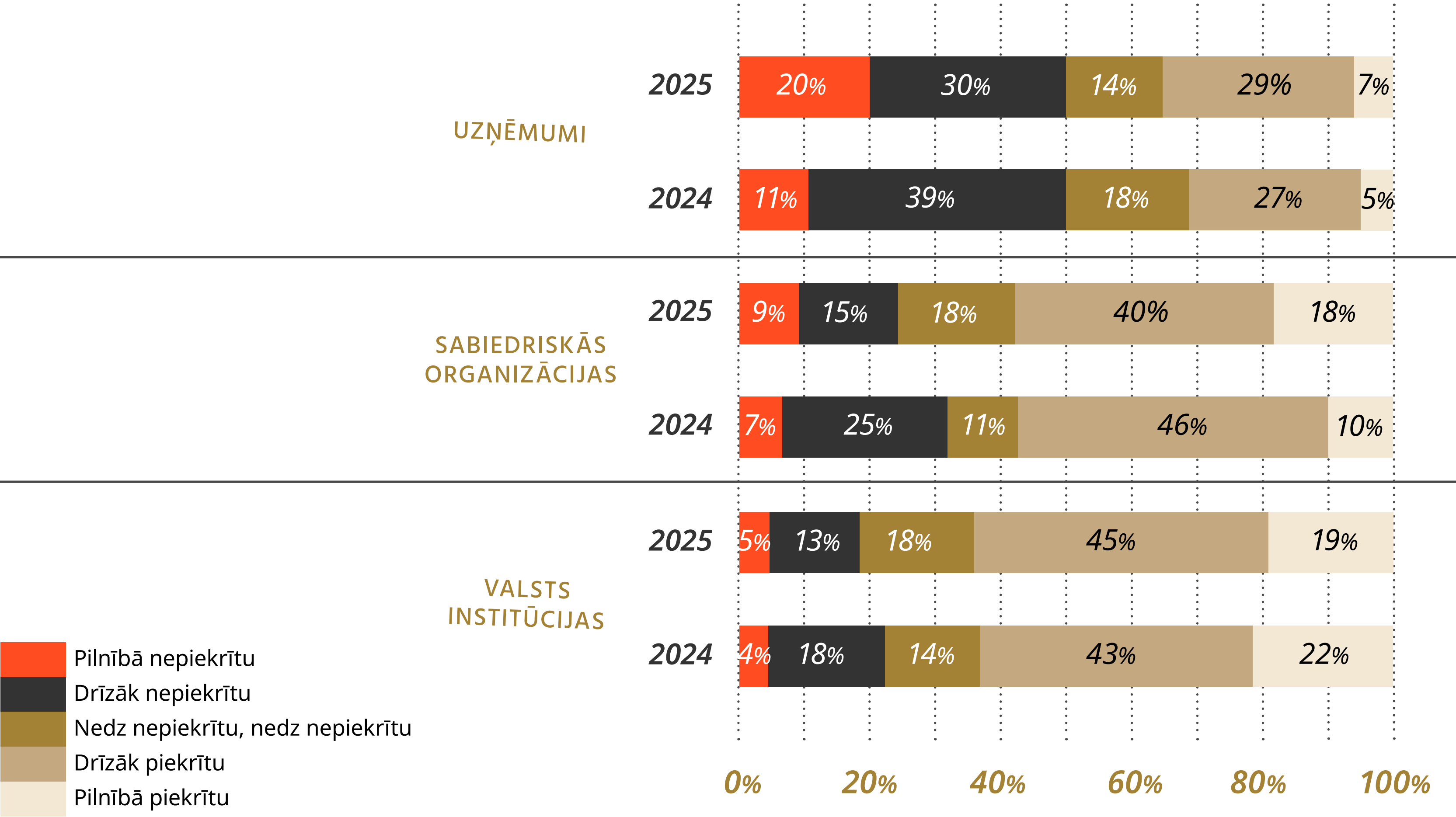
Interesešu pārstāvēniecība valsts institūcijās ir caurskatāma un atklāta

Uzņēmumu vidū - vispesimistiskākais vērtējums par interešu pārstāvības atklātību

Man ir zināma un saprotama kārtība, kā valsts institūcijās tiek īstenota interešu pārstāvniecība

SECINĀJUMI

Ja pērn vien katrs desmitais aptaujātais uzņēmums pilnībā nepiekrita, ka ir zināma un saprotama interešu pārstāvības īstenošanas kārtība, tad šogad tā uzskata divas reizes vairāk jeb katrs piektais uzņēmums.

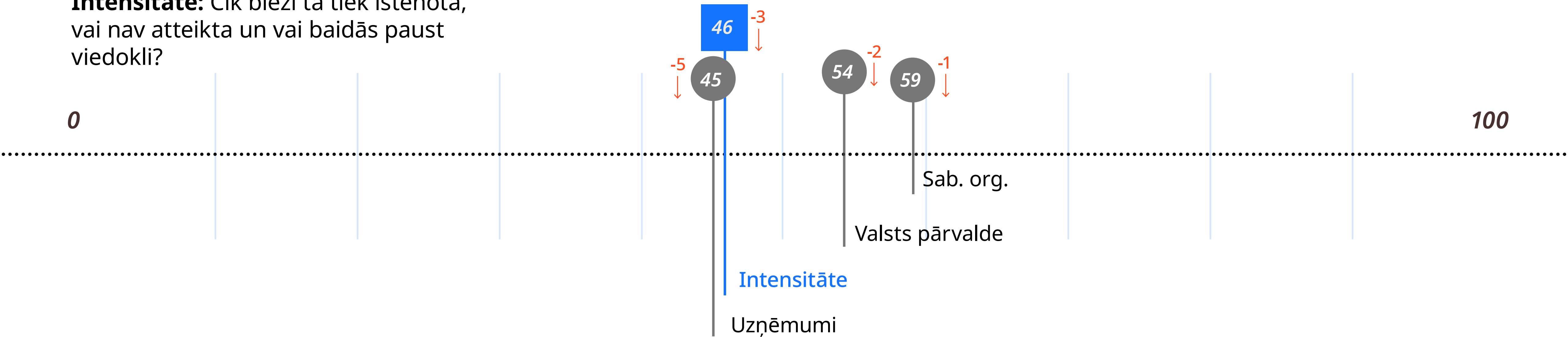
INTENSITĀTE

Cik bieži tā tiek īstenota, **kur** un **kā**?

Vai ir **atteikta** interešu pārstāvība un
vai **atturas** paust viedokli?

Intensitāte: Cik bieži tā tiek īstenota, vai nav atteikta un vai baidās paust viedokli?

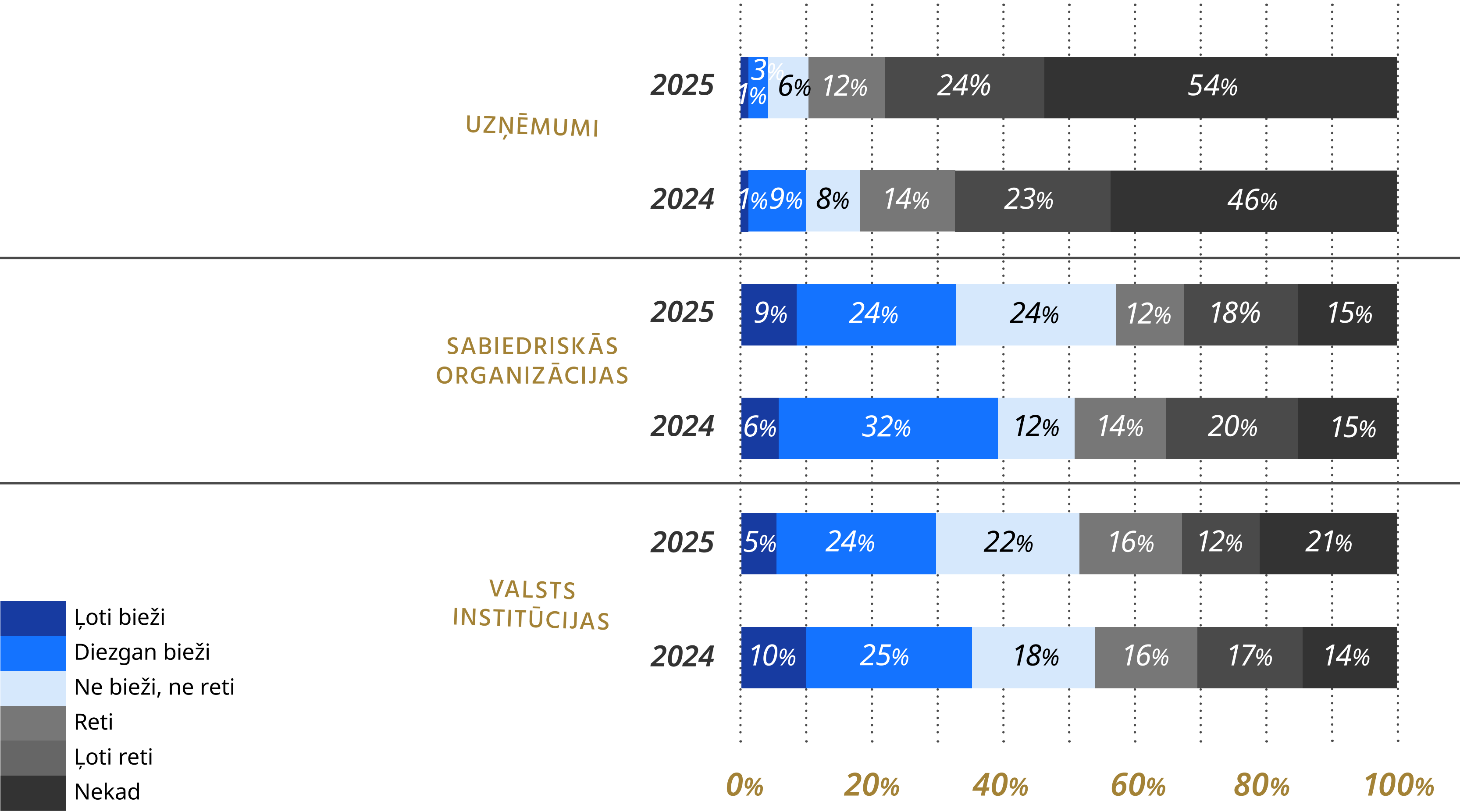
REZULTĀTS

No visiem trim indikatoriem Intensitāte šogad ir ar visaugstāko aprēķinu. Kaut gan intensitāte salīdzinājumā ar pērnogadu ir samazinājusies — lielākoties tieši uz uzņēmumu rēķina — tā joprojām saglabājas relatīvi augsta.

Novērojams, ka viedokļu apmaiņa lielākoties notiek starp valsts pārvaldi un sabiedriskajām organizācijām,

bet dialogā daudz retāk tiek iesaistīti uzņēmumi. Turklāt šogad pieaudzis to uzņēmumu īpatsvars, kuri saskārušies ar ierobežojumiem savu interešu pārstāvībā, kamēr sabiedrisko organizāciju vidū šāda situācija ir novērojama retāk nekā pērn. Vienlaicīgi aptaujāto sabiedrisko organizāciju vidū šogad ir vairāk tādu, kas atturas paust savu viedokli, lai tas neatsauktos negatīvi uz tās darbību.

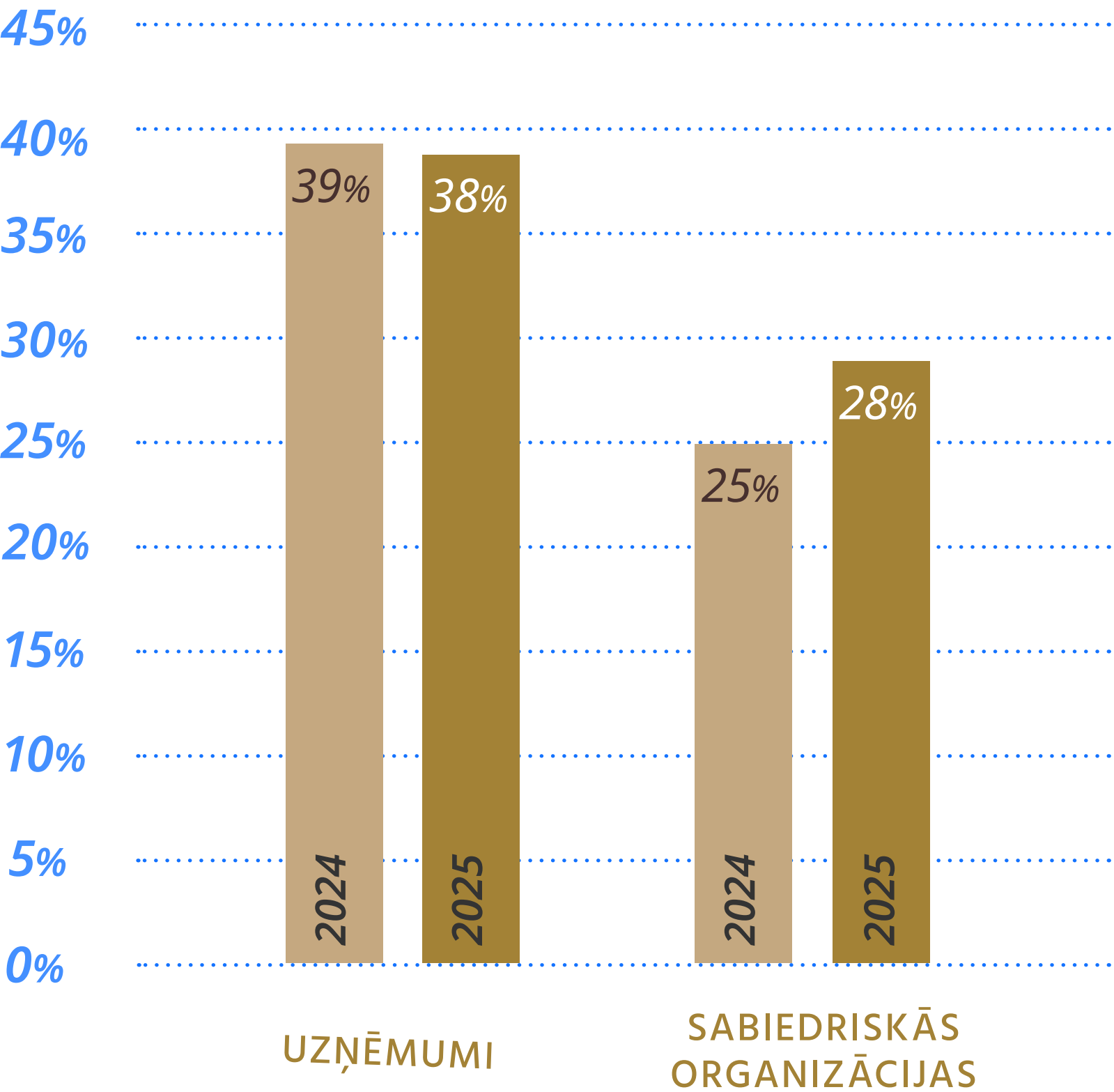
Cik bieži valsts institūcijas (izņemot pašvaldības)
pēc savas iniciatīvas aicina izteikt viedokli?

SECINĀJUMI

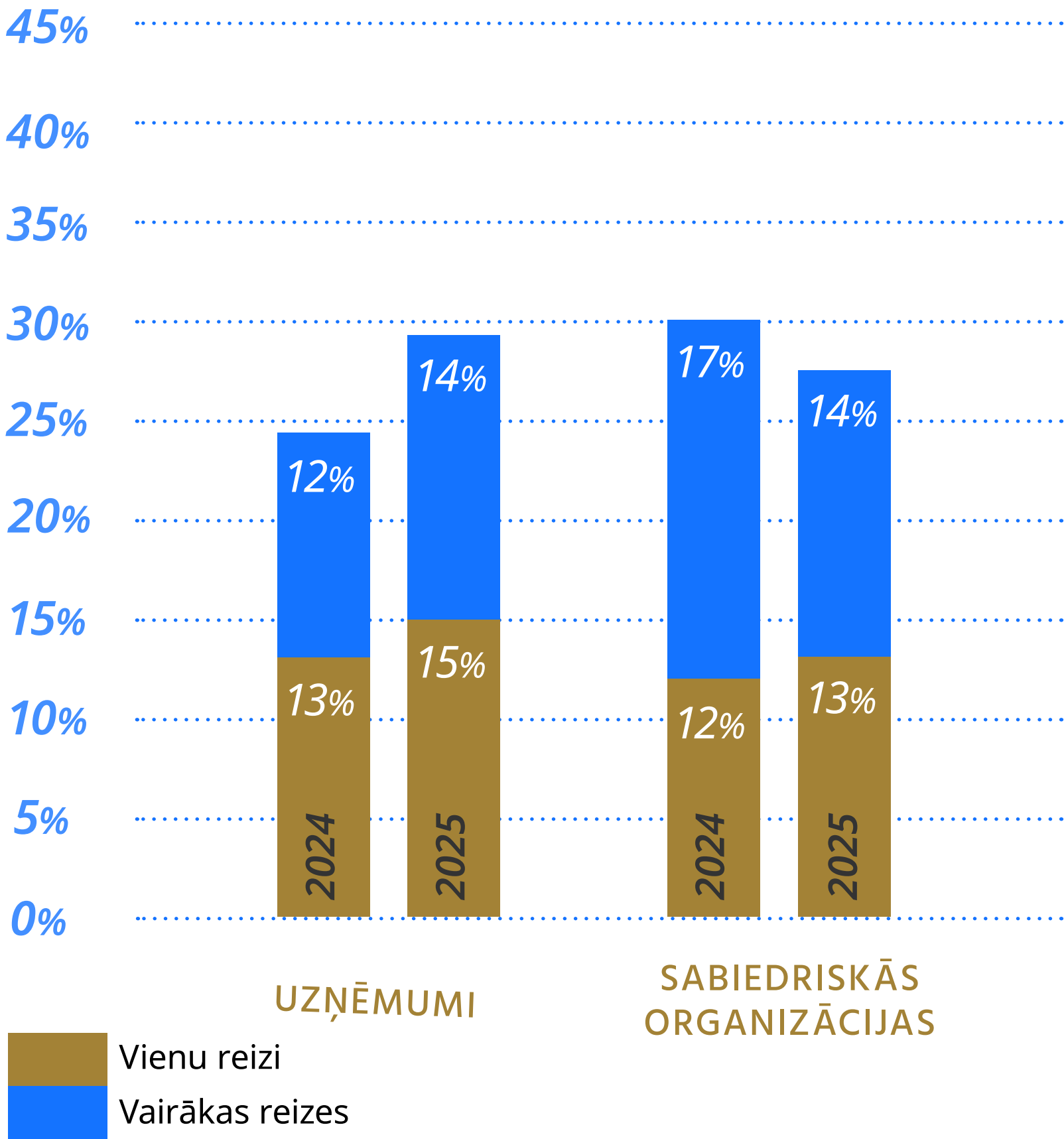
Valsts pārvalde biežāk noskaidro sabiedrisko organizāciju viedokli, retāk — uzņēmumu domas.

Es atturos paust savu viedokli par valsts institūciju darbību, jo tas var negatīvi ietekmēt manas organizācijas darbību (atbilžu “Pilnībā piekrītu” un “Drīzāk piekrītu” īpatsvars)

Valsts institūcijas atteica līdzdalības iespēju (dalību sanāksmē, tikšanos, u.tml.)

Izlase — Tikai tie, kuri pērn iesaistījās interešu pārstāvības īstenošanā

SECINĀJUMI

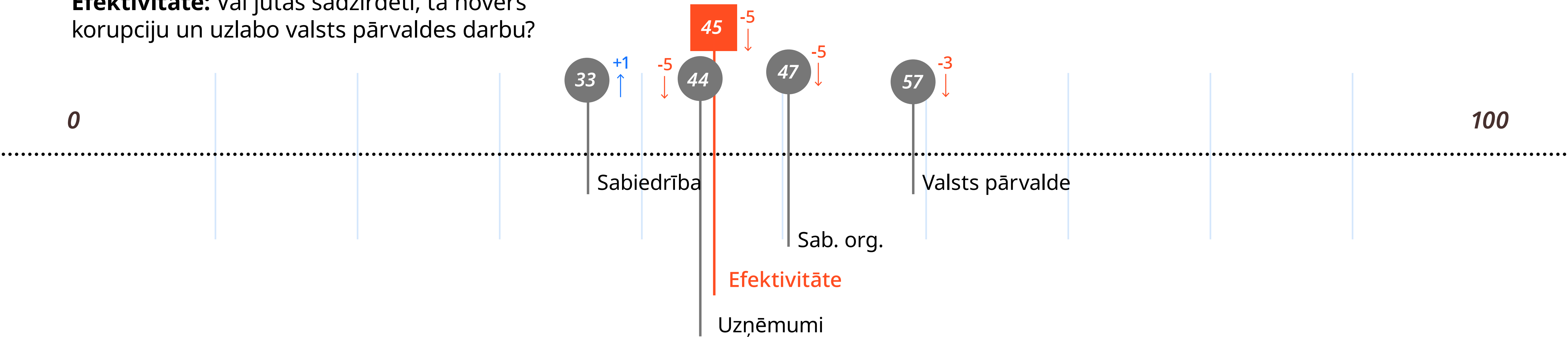
Ievērojama daļa uzņēmumu un sabiedrisko organizāciju atturas paust viedokli, bet aptuveni katram ceturtajam nav izdevies īstenot interešu pārstāvību.

EFEKTIVITĀTE

**Vai tam saredz jēgu un tā
dod rezultātu?**

Efektivitāte: Vai jūtas sadzirdēti, tā novērš korupciju un uzlabo valsts pārvaldes darbu?

REZULTĀTS

Uzņēmumi un mazākā mērā sabiedriskās organizācijas šogad kritiskāk vērtē savas iespējas ar interešu pārstāvību palīdzību ietekmēt lietas valsts pārvaldē. Tā vietā ir palielināties to aptaujāto īpatsvars, kuri vērtē, ka kukuļdošana ir izplatīts paņēmieni, kā nokārtot lietas valsts pārvaldē. Korupcijas uztvere it īpaši ir palielinājusies uzņēmumu vidū. Iespējams, tas saistīts ar faktu, ka šogad

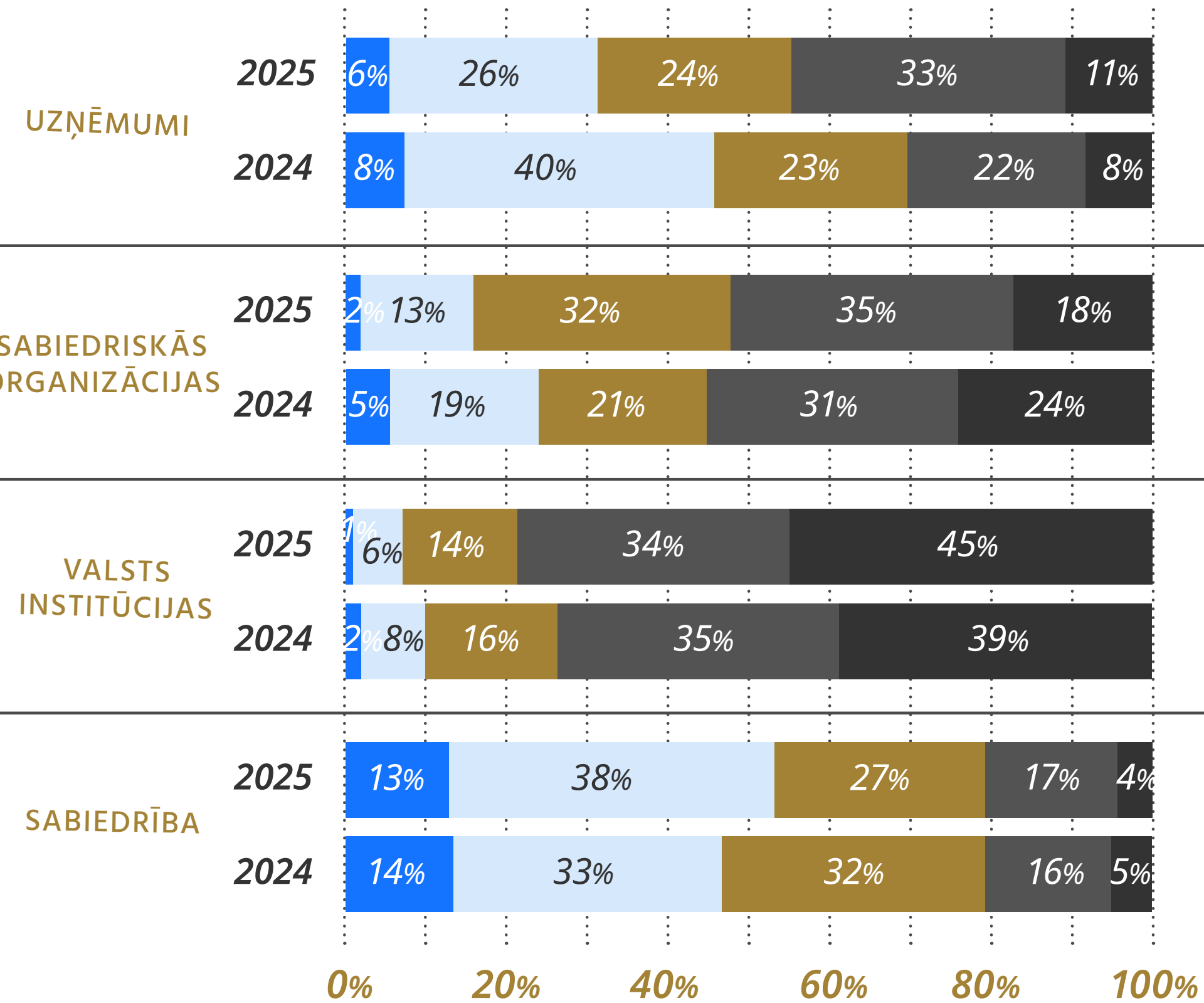
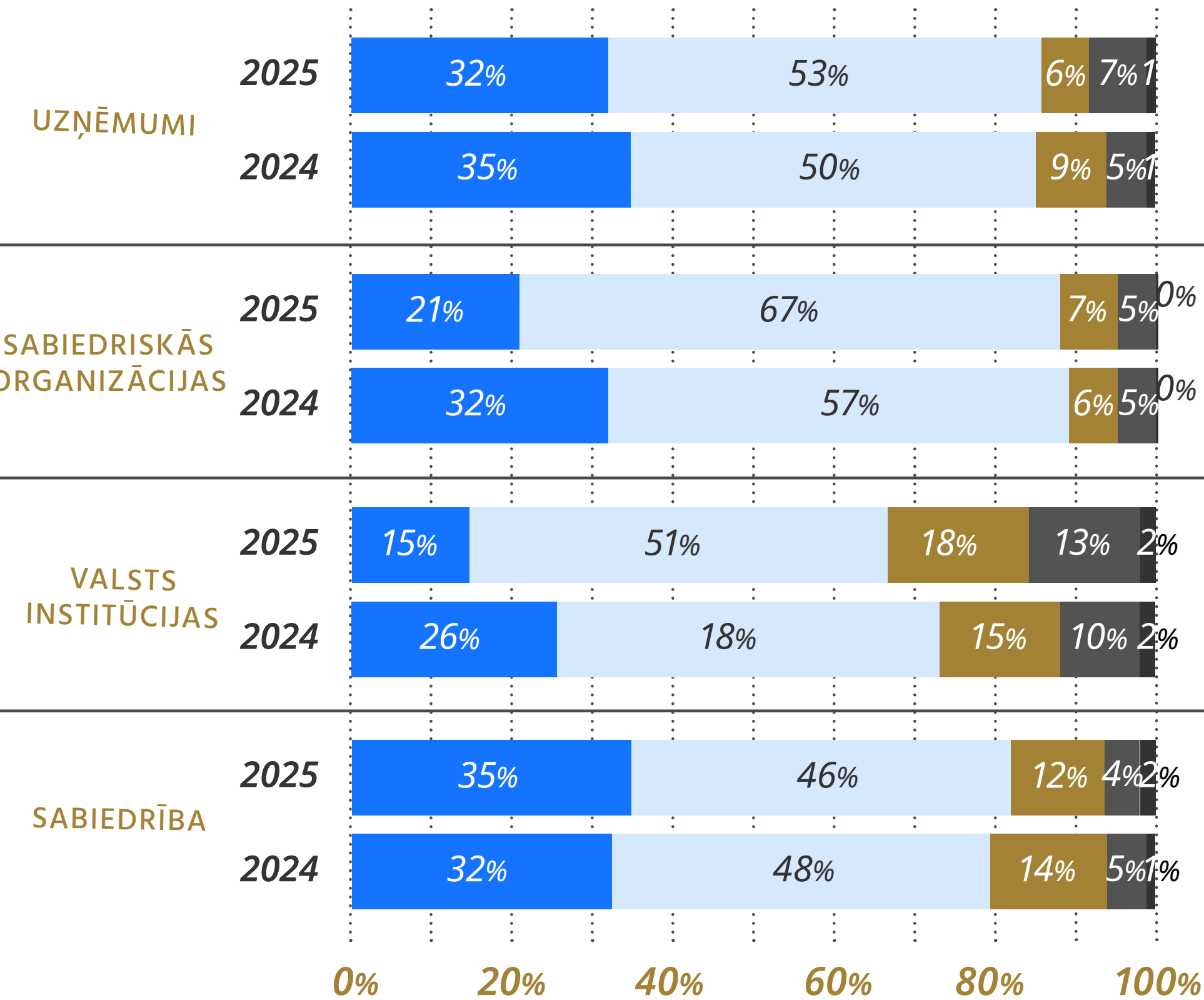
aptaujātie uzņēmumi ievērojami biežāk nekā pērn jutuši nevienlīdzīgu attieksmi interešu pārstāvības procesā. Kaut gan sabiedrības negatīvais viedoklis par iespēju nokārtot valsts pārvaldē lietas, kādam par to iedodot kukuli, kā arī vērtējums par klientelisma izplatību jeb atsevišķu, politiķiem pietuvinātu uzņēmumu privilģētu iespēju ietekmēt lēmumus, ir samazinājies, tas joprojām

ir kritiski zems un ievērojami atpaliek no uzņēmumu un sabiedrisko organizāciju vērtējuma.

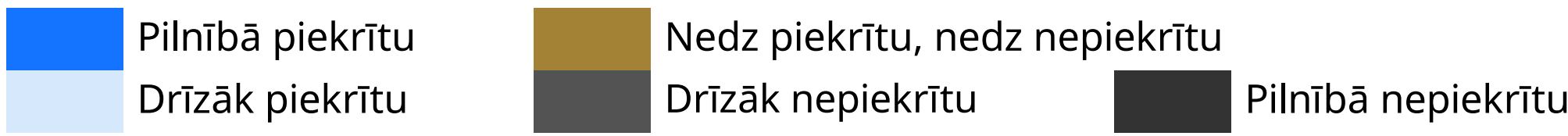
Līdzīgi kā pērn, vispozitīvākais skats par interešu pārstāvības efektivitāti ir valsts pārvaldē strādājošo, kaut gan arī šajā aptaujāto lokā tas ir zemāks nekā pērn.

Latvijas politiķiem pietuvināti uzņēmēji ietekmē lēmumu pieņemšanu valsts institūcijās

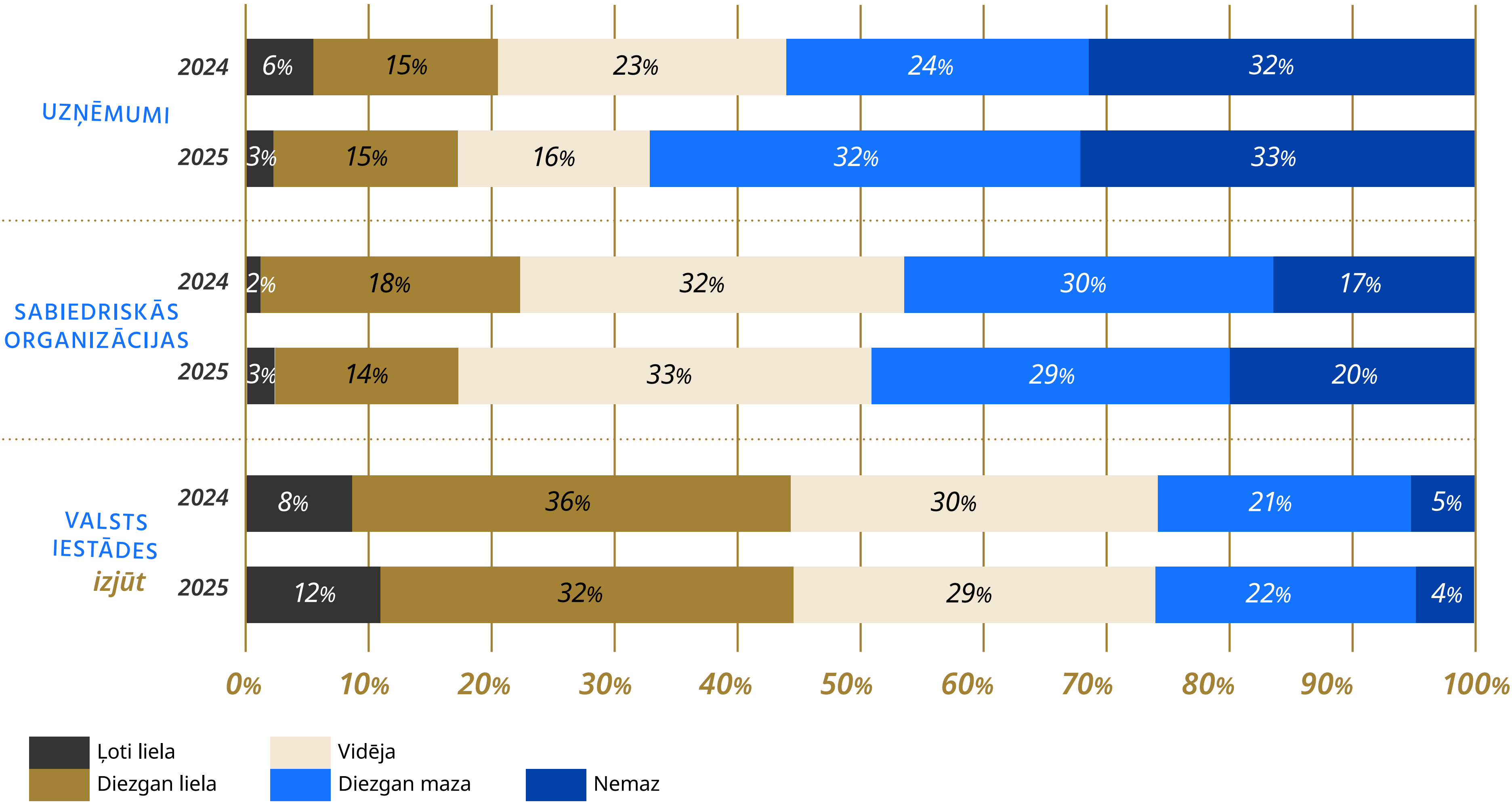
Latvijā ir iespējams nokārtot lietas valsts institūcijās, kādam samaksājot kukuli

SECINĀJUMI
Valsts pārvaldē strādājošie biežāk nekā pērn novēro klientelismu; uzņēmumi kritiskāki par korupcijas izplatību.

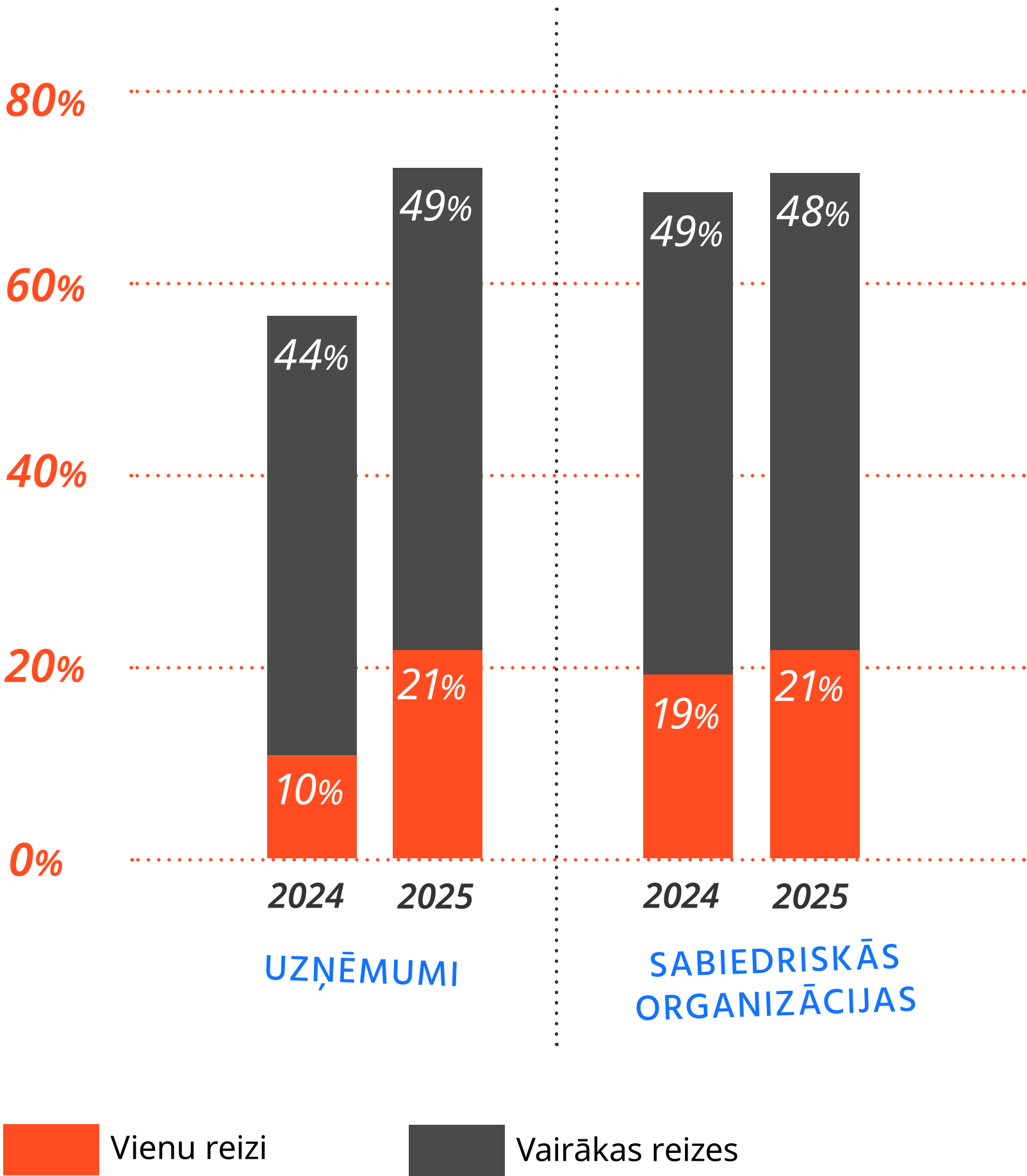
Cik liela ietekme parasti ir dokumenta vai lēmuma tapšanas laikā?

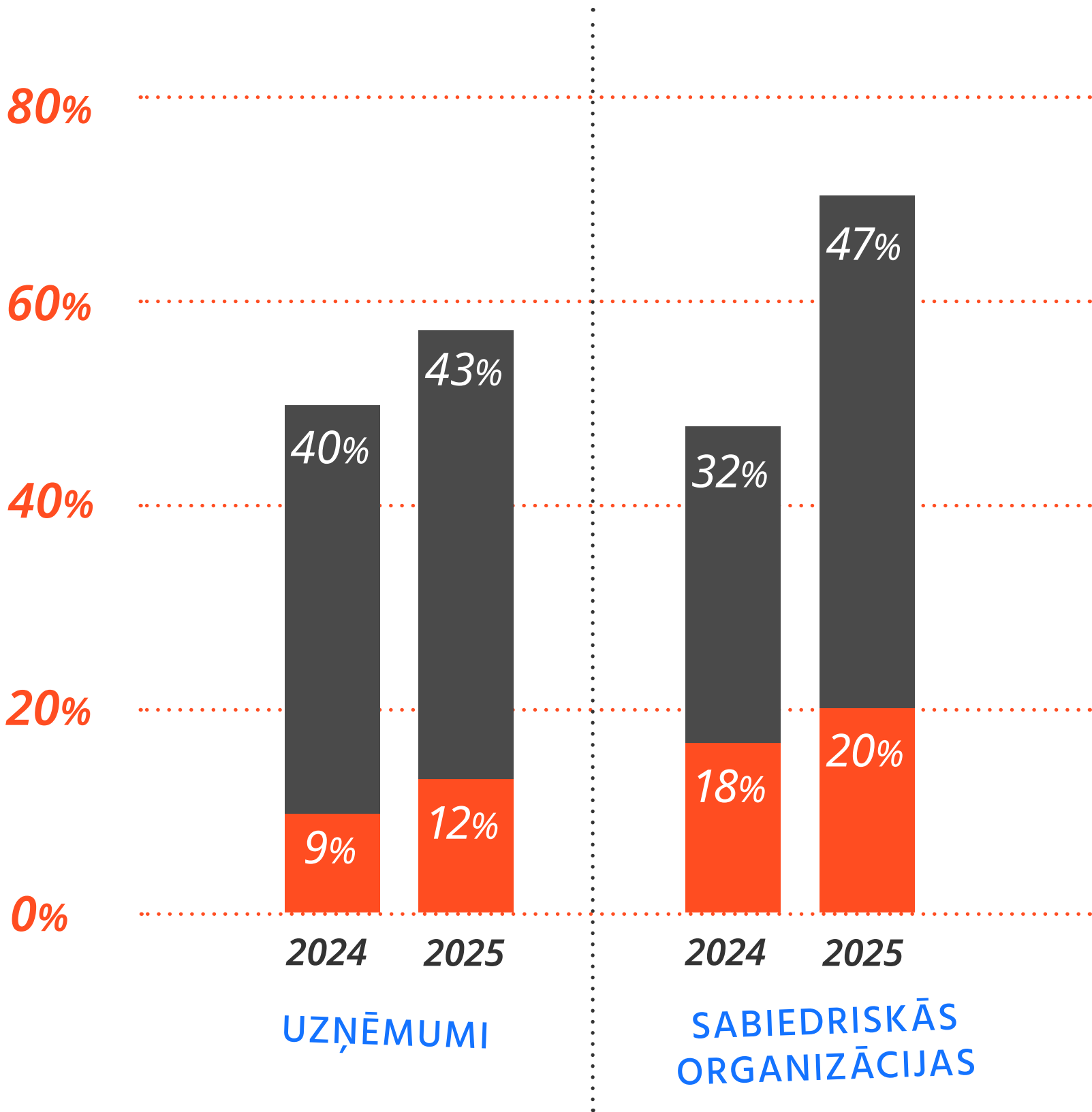
SECINĀJUMI

Vienlaicīgi samazinās sabiedrisko organizāciju un uzņēmumu pašvērtējums par ietekmi dokumenta vai lēmuma tapšanas laikā; valsts pārvalde saskata, ka tā ir pieaugusi

Jutu nevienlīdzīgu attieksmi salīdzinājumā ar citiem interešu pārstāvību paudējiem

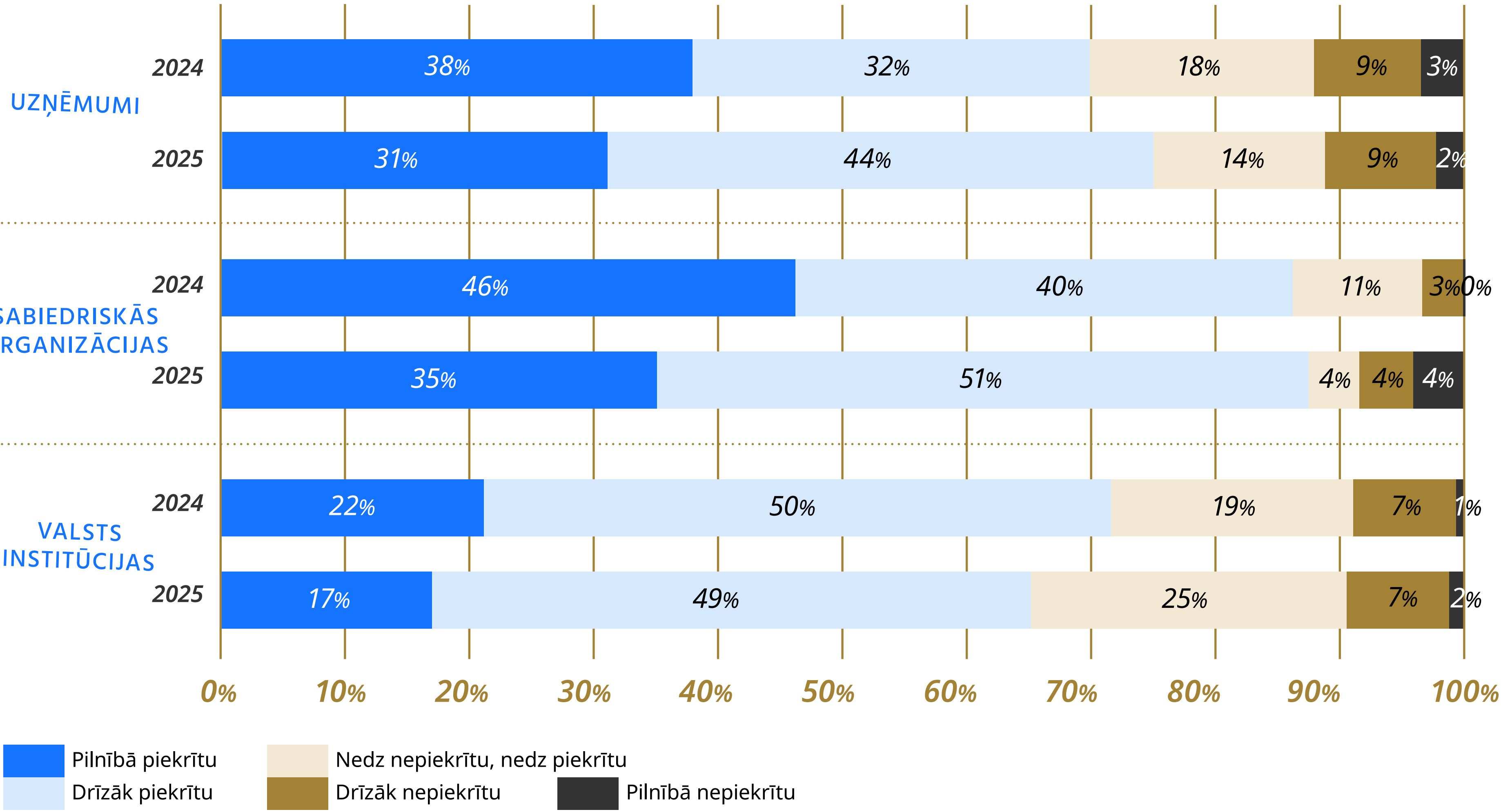
Valsts pārvalde ignorēja manu interešu pārstāvības centienus

SECINĀJUMI

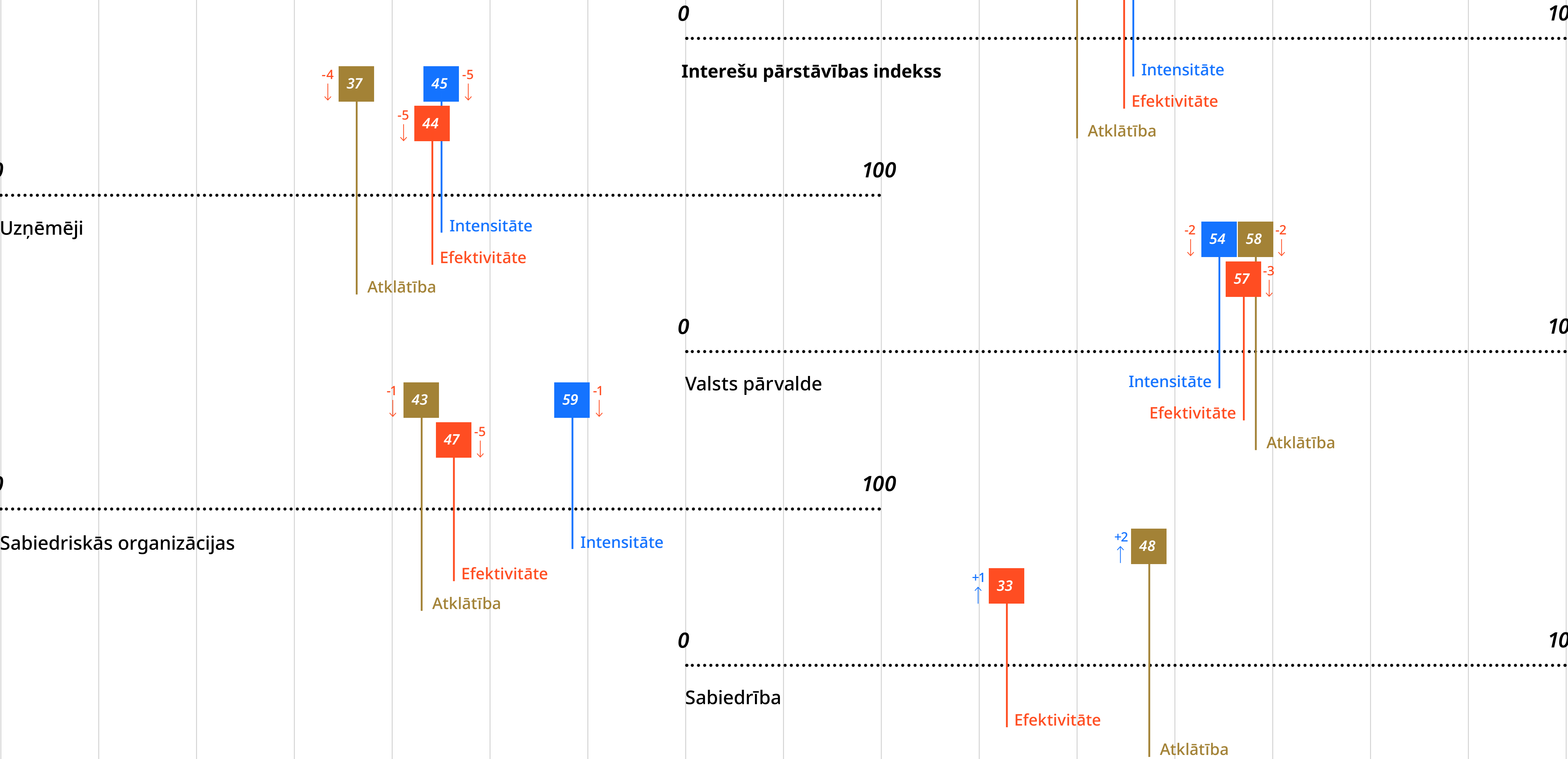
Vairāk uzņēmumu izjutuši nevienlīdzīgu attieksmi; sabiedriskās organizāciju vidū pieaug sajūta par ignoranci

Interešu pārstāvība uzlabo valsts institūciju darbības kvalitāti

SECINĀJUMI

Pieaugusi skepse par interešu pārstāvības spēju uzlabot institūciju darbības kvalitāti

TEHNISKAIS PIELIKUMS

FAKTORS	MIN	MAX	SABIEDRISKĀS ORGANIZĀCIJAS		SABIEDRĪBA	
			UZŅĒMUMI	VALSTS INSTITŪCIJAS		
Ikvienam ir vienlīdzīgas iespējas savu interešu pārstāvībai valsts institūcijās	0 Pilnībā nepiekrītu	4 Pilnībā piekrītu	✓	✓	✓	✓
Interesu pārstāvība valsts institūcijās ir caurskatāma un atklāta	0 Pilnībā nepiekrītu	4 Pilnībā piekrītu	✓	✓	✓	✓
Interesu pārstāvība valsts institūcijās ir pārlieku birokratizēta	0 Pilnībā piekrītu	4 Pilnībā nepiekrītu	✓	✓	✓	
Man ir zināma un saprotama kārtība , kā valsts institūcijās tiek īstenota interešu pārstāvība	0 Pilnībā nepiekrītu	4 Pilnībā piekrītu	✓	✓	✓	
Tika noteikts nesamērīgi īss termiņš viedokļa sagatavošanai	0 Jā, vairākas reizes	4 Nē, ne reizi	✓	✓		
Saskāros ar pārmērīgu birokrātiju un papildu administratīvām prasībām interešu pārstāvības īstenošanai	0 Jā, vairākas reizes	4 Nē, ne reizi	✓	✓		
Procedūras interešu pārstāvībai bija neskaidri definētas, kas radīja neskaidrības un kavēšanos	0 Jā, vairākas reizes	4 Nē, ne reizi	✓	✓		
Bija grūti iegūt nepieciešamo informāciju , kas bija būtiska interešu pārstāvībai	0 Jā, vairākas reizes	4 Nē, ne reizi	✓	✓		

Kā tiek aprēķināta Atklātība?

Atklātības indeksam ir astoņi faktori, kur katram no tiem ir vienāds svars aprēķinā. Pusei no faktoriem ir piecu punktu skala (min 0; max 4), bet otrai daļai – trīs punktu skala («Jā, vairākas reizes» (0 punkti); «Vienu reizi» (2 punkti) ; «Ne reizi» (4 punkti)).

Izslēdzot atbildes «Grūti pateikt», katra faktora vidējais aritmētiskais tiek aprēķināts atsevišķi uzņēmumu un sabiedrisko organizāciju grupās, pēc kā iegūtās vērtības tiek summētas, lai iegūtu punktu skaitu indikatoram «Atklātība». Visi skalas tiek standartizēas uz 100 punktu skalu, iegūto punktu kopsummai piemērojot attiecīgu koeficientu.

FAKTORS	MIN	MAX	SABIEDRISKĀS ORGANIZĀCIJAS		
			UZŅĒMUMI	VALSTS INSTITŪCIJAS	
Es atturošos paust savu viedokli par valsts institūciju darbību, jo tas var negatīvi ietekmēt darbību	0 Pilnībā piekrītu	4 Pilnībā nepiekrītu	✓	✓	
Kopumā ņemot, publiskās varas pārstāvju interpretācija par spēkā esošo normatīvo aktu piemērošanu ir konsekventa un prognozējama	0 Pilnībā nepiekrītu	4 Pilnībā piekrītu	✓	✓	✓
Valsts pārvalde man atteica līdzdalības iespēju (dalību sanāksmē, tikšanos, u.tml.)	0 Jā, vairākas reizes	4 Nē, ne reizi	✓	✓	
Cik bieži valsts institūcijas (izņemot pašvaldības) pēc savas iniciatīvas aicina izteikt viedokli?	0 Nekad	4 Ļoti bieži	✓	✓	✓

Kā tiek aprēķināta Intensitāte?

Intensitātes indeksam ir četrsti faktori. Aprēķins ir identisks kā Atklātības indeksa aprēķinā. Sabiedrībai neviens jautājums par intensitāti netika uzdots, attiecīgi arī Intensitātes indikators netiek aprēķināts.

FAKTORS	MIN	MAX	SABIEDRISKĀS ORGANIZĀCIJAS		SABIEDRĪBA	
			UZŅĒMUMI	VALSTS INSTITŪCIJAS		
Latvijā ir iespējams nokārtot lietas valsts institūcijās, kādam samaksājot kukuli	0 Pilnībā piekrītu	4 Pilnībā nepiekrītu	✓	✓	✓	✓
Latvijas politiķiem pietuvināti uzņēmēji ietekmē lēmumu pieņemšanu valsts institūcijās	0 Pilnībā piekrītu	4 Pilnībā nepiekrītu	✓	✓	✓	✓
Interesešu pārstāvība uzlabo valsts institūciju darbības kvalitāti	0 Pilnībā nepiekrītu	4 Pilnībā piekrītu	✓	✓	✓	
Cik liela ietekme parasti jums ir interesešu pārstāvības gadījumos?	0 Nemaz nav ietekmes	4 Ļoti liela	✓	✓	✓	
Valsts pārvalde ignorēja manu interesešu pārstāvības centienus	0 Pilnībā piekrītu	4 Pilnībā nepiekrītu	✓	✓		
Jutu nevienlīdzīgu attieksmi salīdzinājumā ar citiem interesešu pārstāvību paudējiem	0 Pilnībā piekrītu	4 Pilnībā nepiekrītu	✓	✓		

Kā tiek aprēķināta Efektivitāte?

Efektivitātes indeksam ir seši faktori, kur katram no tiem ir vienāds svars aprēķinā un ikvienam no tiem ir četru punktu skala. Indeksa aprēķina metodika ir identiska Atklātības indeksa aprēķinam, atšķiroties tikai aprēķinā izmantoto faktoru skaitam.